

מים עמוקים

הערות והארות על סדר הפטרה

מליקט מתוך ספרי "משבצות זהב" על נביאים כתובים
ממורנו הגר' שבתאי שעפטייל ווייס שליט"א

ג'ג
ג
פרשת תצוה
תשפ"ד

עומק הפטרה

הפטרה:

אתה בן אדם
(יחזקאל מג י-ב)

מדוע הראה הקב"ה ליחזקאל את צורת הבית? / מדוע דוקא יחזקאל הוא זה שהתנבא על הגאולה העתידה? / גודל חשיבות העסק בצורת ומידות הבית

"הגד את בית ישראל את הבית ויכלמו מעונותיהם ומדרו את תבנית"

הטעם שהראו ליחזקאל את צורת הבית

בהפטרה זו נמסר ליחזקאל נבואה אודות צורת ביהמ"ק השלישי, וכל תבנית בנינה, ובטעם הדבר שמסר לו השי"ת נבואה זו דווקא בעת הזאת, נתבאר בפרק הקודם שהמטרה היתה לחזק את ישראל ולהפיח בקרבם רוח נחמה להאמין ולצפות לגאולה, וכלשון הפסוק: "וְאָנֹכִי בְעֵינַי וְבָאֲזְנוֹתַי שָׁמַע וְשָׁיָם לִפְנֵי כָל אֲשֶׁר אֲנִי מְרָאָה אוֹתָךְ כִּי לְמַעַן הִרְאוֹתְךָ הַבְּאִתָּה הִנֵּה הִגַּדְתִּי לְךָ אֲשֶׁר אֶתָּה רֹאֵה לְבֵית יִשְׂרָאֵל", (לעיל מ' ד') וביארו המפרשים שם (המצודות, וכו' ברבינו תנאל הנדמ"ח בהוצאת ארטסקרול) שהכוונה בציווי היה במטרה הנ"ל לעודד רוחם בגלות.

והנה היה נבואה זו צורך גדול ונחוץ להוכיח לכלל ישראל באותו הדור שלא עזבו ולא נטשו השי"ת, והוא אף שוקד על תכנית הבית השלישי, שכן מצאנו (לעיל כ א) שבאו אל יחזקאל הנביא להתלונן "בְּאֵזְבֵּי אֲנָשִׁים מִזְקֵנֵי יִשְׂרָאֵל לָרֶשֶׁת אֶת ה' וַיִּשְׁבּוּ לְפָנָיו", ופירש"י "לדרוש את ה' - על צרכיהם, ואם אינו שומע לנו גם אנו לא נענש על עבירות שבידנו, שהרי כבר מוכרנו ואין לו עלינו כלום, עבד שמכרו רבו ואשה שגרשה בעלה, כלום יש לזה על זה כלום וכו'", עכ"ל, והוכיח זאת רש"י מהאמור שם (פס' ל"ב) "וְהַעֲלֵה עַל רוּחְךָ הַיּוֹם לֹא תִהְיֶה אֲשֶׁר אֶתָּם אוֹמְרִים נִהְיֶה כְּגוֹיִם כְּמִשְׁפְּחוֹת הָאֲדָמָה לְשֵׁרֶת עֵץ וְאֶבֶן", וע"ז הבטיחם בהמשך לכן (פס' מ) "שֶׁם אֲרָצָם וְשֶׁם אֲדָרוּשׁ" וגו'. ומסיבה זו נשלח עתה יחזקאל לומר להם לישראל שהוא כבר צופה ורואה בצורת ותכנית הבית הפרטי פרטיו, שהוא מוכן ומיועד לרגע הגאולה שתהיה בקרוב.

הטעם שדוקא יחזקאל התנבא על הגאולה העתידה

תקופת נבואת יחזקאל מקבילה לתקופת נבואת ירמיה, ובפירוש יחזקאל להג"ר יוסף ברויאר זצ"ל (נכד הרשב"י הירש זצ"ל, רה"י דברנפפורט, מייסד ומנהיג יק"ה עדת שיו"ף. בהקדמה לפירושו) מעורר נקודה מעניינת, שבעוד שיחזקאל שהיה בגלות בבבל מתנבא רק על הגאולה, וכלל לא התנבא שום נבואה בדבר חורבנה של בבל, ואף לא על שיבת ציון מגלות בבל (שמסמלת ג"כ את חורבנה של בבל), הרי שדווקא ירמיה שהיה בא"י הוא זה שהתנבא בדבר עונשה וסוף מלכותה של בבל הרשעה, והטעם לכך הוא כי בני הגולה נצטוו מפי ירמיהו לדרוש אך ורק בטובתה של בבל, וכפי ששלח להם:

(ירמיה כ"ט ז) "וְדַרְשׁוּ אֶת שְׁלוֹם הָעִיר אֲשֶׁר הִגַּלְתִּי אֶתְכֶם שָׁמָּה וְהִתְפַּלְלוּ בַעֲדָהּ אֶל ה' כִּי בְשָׁלוֹמָה הִיָּה לְכֶם שְׁלוֹם", ולכן היתה כל תפקידו לעורר את הצפיה והתקווה לבית המקדש שיבנה באחרית הימים, (או כשישובו מבבל ויעשו תשובה גמורה, והבית השני הוא יהיה הבית האחרון, נבואת חגי "גדול יהיה הבית האחרון מן הראשון", ואע"פ שסו"ס גאולה זו היא קיבוץ גלויות ישראל מכל הארצות וגם בבל בכלל, מ"מ כיון שאינו מיוחד לבבל אינו נחשב כפורענות בבל).

גודל חשיבות העסק בצורת ומידות הבית

והנה מצאנו בדברי חז"ל שישנה חשיבות מיוחדת בהתעסקות בתורת בנין הבית, שמקרבת ומזרזת את הגאולה, וכך מבואר במדרש (תנחומא צו - פרק י"ד): "בא וראה, כשהקב"ה מראה ליחזקאל את צורת הבית, מה הוא אומר (להלן מג י"א) 'הגד את בית ישראל את הבית וגו'', אמר יחזקאל לפני הקב"ה: 'רביש"ע, עד עכשיו אנו נתונים בגולה, בארץ שונאינו, ואתה אומר לי לילך ולהודיע לישראל צורת הבית? וכו' וכי יכולין הן לעשות?!, הנח להם עד שיעלו מן הגולה, ואח"כ אני הולך ואומר להם', (פ"י שאז זה יתקבל על לבם), א"ל הקב"ה ליחזקאל: 'ובשביל שבני נתונים בגולה יהא בנין ביתי בטל?!', א"ל הקב"ה: 'גדול קרייתה בתורה כבנינה, לך אמור להם ויתעסקו לקרות צורת הבית בתורה, ובשכר קרייתה שיתעסקו לקרות בה, אני מעלה עליהם כאלו הם עוסקין בבנין הבית', עכ"ל.

ומעין כך כתב רבינו בחיי (שמות ל"ח ט', סו"פ ויקהל) וז"ל "ודע, כי הסיפור בענין המשכן וכליו והחקירה בתכונת צורתיו ומובאיו ושיעור אורכו ורוחבו וקומתו, אף על פי שאין בית המקדש קיים מצוה גדולה היא עד שמים גיע שכרה, ותורה היא וללמוד אנו צריכין, וכן הזכירו חז"ל בענין הקרבנות וכו', והוא הדין בסיפור עניני המשכן והמקדש שיש לנו זכות עצומה ועקב רב כאשר נהגה בהם ונשתדל להבין פשוטו ונגליהם, על אחת כמה וכמה אם נזכה להשיג תוכם להשכיל אחד מרמזיהם, והוא שהזכיר דוד על הענין הזה על הנסתר והנגלה, 'סובו ציון והקיפוה ספרו מגדליה שיתו לבכם לחילה פסגו ארמנותיה למען תספרו לדור אחרון' (תהלים מ"ח), ובזכות הסיבוב וההיקף בנגלה ובנסתר ישיב שכנינו לתוכו, שנאמר (שם, טו) 'כי זה אלוקים אלוקינו עולם ועד הוא ינהגנו על מות', עכ"ל, (והביאו הרמ"א בהקדמה לספרו "תורת העולה" - פירוש כוונת המדות בביהמ"ק והכלים, וכוונת הקרבנות).

ע"י מי יבנה ביהמ"ק השלישי לעתיד לבא? / רוממות קדושת הבית השלישי / מדוע הוצרכו לשני מקדשות תחילה ולא נבנה ביהמ"ק השלישי מיד?

"וְכָל צוּרְתָיו וְכָל תּוֹרְתָיו הוֹדַע אוֹתָם וְכָתַב לְעֵינֵיהֶם וַיִּשְׁמְרוּ אֶת כָּל צוּרְתָיו וְאֶת כָּל חֻקֵּיהֶם וַעֲשׂוּ אוֹתָם"

שהבית יבנה על פיו), ואם אכן יעלה בידי לבנות את ביהמ"ק ויהיה קיבוץ נדחי ישראל בימיו, הרי זה יהיה הסימן שהוא "מישיח בודאי", ולא רק בחזקת משיח. וכך גם נראה מדבריו בפיה"מ (בהקדמה לפיה"מ) וז"ל "והביא אחר תמיד מדות, ואין בו ענין אחר אלא סיפור, שהוא זוכר מדת המקדש וצורתו ובנינו וכל ענינו, והתועלת שיש בענין ההוא, כי כשיבנה במהרה בימינו, יש לשמור ולעשות התבנית ההוא, והתבניות והצורות והערך, מפני שהוא ברוח הקודש (דהיינו שכל מה שלא נתבאר בספר יחזקאל, נעשה אנטו כפי המבואר במסכת מדות), כמו שאמר (דה"א כ"ח י"ט) 'הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל'". עכ"ל, ומוכח שסובר שהבנין יהיה בידי אדם.

והנה יתכן להשוות וליישב ששני הידיעות אינן סותרות, ע"פ דברי הרמח"ל בספרו "משכני עליון" (בו מבאר צורת ומדות הבית השלישי), וז"ל: "שהבית העליון תפושט ויגיע למטה, והוא מה שאמרו רז"ל שמקדש שלישי הוא מעשה ידיו של מקום, כי לא יעקר הבית העליון ממקומו, רק תפושט ויגיע למטה, ואז יבנה סביבותיו בנין

כיצד יבנה ביהמ"ק השלישי לעתיד לבא

פירוש רש"י וישימרו - ילמדו עניני המדות מפיך שידעו לעשותם לעת קץ", ומשמע שסובר שבנין הבית השלישי יהיה ע"י ישראל, ולכאורה דבריו כאן סותרים למ"ש הוא עצמו בפירוש הגמ' (בשני מקומות: ר"ה ל' סוף ע"א, סוכה מ"א סוף ע"א), דכתב שם דאע"פ שאין בנין ביהמ"ק דוחה יו"ט, ואין בנין ביהמ"ק בלילה (וא"כ יקשה מה החשש בחודש' שיבנה ביהמ"ק בט"ו בניסן, וכן בלילה) וז"ל: "הני מילי בנין הבנין בידי אדם, אבל מקדש העתיד שאנו מצפין, בניו ומשולכל הוא יגלה ויבא משמים, שנאמר 'מקדש ה' כוננו ידיו'. וכן שיטת התוס' (שם מ"א. ד"ה אי נמי, ובשבועות ט"ז). וכך גם נאמר במדרש תנחומא (פקודי - פרק י"א): "אמר דוד המלך 'כי שמחתני ה' בפעלך במעשה ידיך ארנן' (תהלים צב) 'כי שמחתני ה' בפעלך במעשה בנין בהמ"ק שיבנה ב"ב" (הרי מבואר שהבית שלעתיד הוא מעשה ידי הקב"ה).

ומאיך דעת הרמב"ם (מלכים פ"א ה"ד) שמלך המשיח הוא יבנה את ביהמ"ק (דהיינו

חומרי כאשר לעולם הזה, ויתחבר
בנין בבנין להיות אחד לא יתפרדו זה
מזה, והכבוד יהיה שורה בו בגילוי גמור,

והוא הענין שנאמר עליו ונגלה כבוד ה' וראו וכו', ע"כ, וביאור דבריו שבתחילה
יתפשט הבית העליון במחיצותיו הרוחניות וירד למטה, ובכך יוכלו כבר להקריב
קרבתו, וכעין ה'קלעים' שהעמידו בבית השני בזמן בנינו כבדי שהיו מחיצות
לבית ויכולו להקריב שם, ולאחמ"כ יבנו ישראל ע"פ ציווי מלך המשיח את הבית
בבנין חומרי, ע"פ התבנית והתכנית שניתנה לנו בספר יחזקאל, ונמצא שאלו ואלו
דא"ת, וגם דברי רש"י אינם סותרים זא"ז.

ומצאנו לבעל הערוך **לנו** (סוכה מ"א) שמאריך להוכיח ולהקשות שאין מסתבר כלל
לומר כפשוטו שהבית ירד בנוי מן השמים, ראשית ממה שהגמ' (ספ) אומרת "מהרה
'בנה' ביהמ"ק", ואם ירד הבית משמים הול"ל "מהרה 'גלה' ביהמ"ק", ועוד שכן גם
מוכח מדברי הגמ' (ספ ב') "מאן נבנה ד' חרשים?" (האמורים בזכריה ב' ג' "וראני ה' ארבעה
חרשים"), ומונים את משיח בן דוד ומשיח בן יוסף, ופירש"י "משיחים, שניהם אומנים
לבנין ביהמ"ק", רואים שיצטרכו לבנותו ע"י אומנים, יעו"ש מ"ש.

ונראה ד"ל ע"פ דברי הגמ' (סנהדרין צח) "אמר רבי אלכסנדר, ריב"ל רמי, כתיב
'בעתה' וכתיב 'אחישה', זכו אחישה, לא זכו בעתה", והיינו שיש שני סוגי גאולה,
בעתה ואחישה, ועפ"ז י"ל דמה שאמרו שביהמ"ק ירד בנוי ומשוכלל מן השמים
היינו בגאולה של אחישה, אמנם אם לא יזכו והגאולה תהיה רק בעתה אז גם
יצטרכו לבנות הבית בידי אדם.

ובס"ד נראה עוד לבאר באופן אחר דיש לחלק בין בנין הבית עצמו, שהוא אכן ירד
בנוי ומשוכלל מהשמים, ועי"כ יוכלו ישראל מיד להקריב את הקרבנות, לבין האומנים
הוצלעות והלשכות שהם רק סביבות הבית, ומטרתם לשמש את צרכי הבית, וכמו"כ
כל קישוטי קירות הבית, דוגמת הכרובים והתמורים וכו' אשר כל אלה אינם מעכבים
את הקרבת הקרבנות, ואותם יבנו בני ישראל עצמם, ומעתה מדויק שפיר הציווי
שנאמר כאן בפסוק "ויעשו אותם", דיעויין ברש"י שמפרש על מה עולה הציווי,
ז"ל: "ותכונתו" - חשבון תאיו ולשכותיו. "ולכל צורותיו" - כרובים ותמורים ואילים
ואילמים. "וישמרו" - ללמוד עניני המדות מפקד, שידעו לעשותם לעת קץ", והיינו
שרק דברים אלו ייעשו ע"י ישראל עצמם, ולפי"ז לא תהיה כלל סתירה בין דברי
רש"י הנ"ל לדבריו בגמ', וכמו"כ דברי רש"י והרמב"ם עולים בקנה אחד.

רוממות קדושת בית שלישי

בוזה"ק בפר' פנחס (ח"ג ור"א) מבואר שהטעם לחורבן שני המקדשים הוא משום
שנבנו בידי אדם, ורק בית שנבנה ע"י הקב"ה יש לו קיום ונצחיות, ולפיכך הבית
השלישי יבנה ע"י הקב"ה בעצמו, ז"ל: "דַּךְ נִפְקֹד יִשְׂרָאֵל מִמְצָרִים, כו' בַּעַז לִמְבַנֵּי
לוֹן בֵּיתָא קְדִישָׁא, וְלִנְחָתָא לֵיה מְגוֹ שְׂמִי רְקִיעֵין, כו' הִדָּא הוּא דְכִתְיִב (שמות ט"ו י"ז)
'וְתִבְיָאֻמוּ וְתִטְעֶמוּ בְּהַר נְחֻלְתָּךְ, בְּאֵן אַתְּרַ בְּמִכּוֹן לְשִׁבְתְּךָ פְּעֻלַּתְּ ה' וְכו', וְיִדְאָרְגִיזוּ
קְמִיהּ בְּמִדְבָּרָא מִיתָה, וְאֶכְנֵס לוֹן קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְבְנֵיהוּ בְּאַרְעָא וּבִיתָא אֲתְבַנֵּי
עַל יְדֵי דְבְרֵי נֶשׁ, וּבְגִין כֹּךְ לֹא אֲתַקְיָם, וְשִׁלְמָה הוּא יְדַע דְבְּגִין דְהָאֵי עוֹבְדָא דְבְרֵי
נֶשׁ, לֹא יִתְקָיָם, וְעַל דָּא אָמַר (תהלים קכ"ז)

א) אִם ה' לֹא יִבְנֶה בֵּית שְׂוֹא עִמְלוּ
בּוֹנֵי בּוֹ, דְהָא לִית בֵּיה קִיּוּמָא. בְּיוֹמֵי
דְעֻזְרָא גְרַם חֲטָאָה, וְאֶצְטְרַכּוּ אִינוּן
לְמַבְנֵי, וְלֹא הוּא בֵּיה קִיּוּמָא, וְעַד כֵּן
בְּנִינָא קְדִישָׁא דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לֹא
הוּא פְעֻלְמָא. וְלִזְמַנָּא דְאֵתִיב כְּתִיב (שם
קמ"ב ב') 'בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַיִם ה', אִיהוּ וְלֹא
אַחְרָא, וּבְנִינָא דָא אֲנִן מְחַפְּאָן, וְלֹא
בְּנִינָא דְבְרֵי נֶשׁ דְלִית בֵּיה קִיּוּמָא כְלָל',
עכ"ל.

ובפנימיות הענין ביאר הרמח"ל בספרו
"משכני עליון" שהבית השלישי יעמוד
במדרגה גבוהה ונעלה יותר מהבית
הראשון, כי הבית הראשון היה בדרגה
הנלקחת "חכמה", ועל שם כך נאמר
בפסוק (מלא' ה' כ"ו) "וה' נתן חכמה
לשלמה", שנבנה ע"י שלמה בדרגת
חכמה, ולעומת זאת הבית השלישי
יהיה בדרגת "כתר", שהוא שורש
התפשטות האורות העליונים (ואולי י"ל
עפ"י שהבית השני היה בדרגת "בינה" שהיא דרגה
נמוכה מחכמה, שהרי חסרו בו חמשה דברים),
והוא נצחית, והוא הביהמ"ק
שעליו אמרו חז"ל (פסחים נ"ד) ש"בית
המקדש" הוא משבעת הדברים
שקדמו לבריאת העולם, והוא הבית

שעליו מדבר יחזקאל בנבואה זו, שיבנה לעתיד לבא, (ועייין בדברי הוזה"ק הנ"ל שמדויק
ממש כדבריו "ועד כען בנינא קדמאה דקודשא בריך הוא לא הוה בעלמא").

מדוע לא נבנה ביהמ"ק השלישי מיד בתחילה

נהג נתבאר בדברי הוזה"ק הנ"ל ששני המקדשות חרבו משום שנבנו בידי אדם,
ולעומתם ביהמ"ק השלישי יהיה בידי הקב"ה ולכן יעמוד לנצח, ולאורה יתמה
האדם שנראה לעיניו בשר ששני המקדשות הראשונים היו לריק ח"ו, אמנם חס
ושלום לומר כך וכפי שביאר בטוטר"ד הרה"ק **בעל הישמוח משה זי"ע** (בפרשתו, ד"ה
'כתית למאור') ע"פ משל נפלא לאדם שהביא ממדינה רחוקה זרע של אילן נדיר
ומיוחד, ונטעו בגינתו, אך כשהחל לצמוח עקרו, ושוב נטע שנית מאותו אילן
וגם אותו עקר, ונטע בשלישית אילן דוגמתם אשר אותו הותיר לקיום עולמי,
וכששאלוהו מדוע השחית את מעשי ידיו בעקירת הנטיעות הראשונים, הסביר
שבכדי שייקלט אותו אילן נדיר בעפר ארצם שבטבעה אינה מגדלת אילנות טובים,
היה צורך לנטוע פעם ופעמיים מאותו האילן בכדי שתקבל הקרקע את האילות
הנדרשת לגידול אילן זה, ואז כשיטענו בשלישית יצמח ויגדל לשם ולתפארת,
וכל מה שטרח עד עתה היה לצורך קיומו של האילן, ומסיים ז"ל: "הנמשל
הוא, כשראתה חכמתו יתברך אשר אין בכח הארץ הגשומה הלזו לקבל ולסבול
נוגה אור קדושת ביהמ"ק השלישי שיבנה ב"ב, אשר כוונה היוצר בגבהי מרומים
ליסדו על מכוון הר ציון אשר עליו נאמר 'מי יעלה בהר ה' ומי יקום במקום קדשו'
וגו', לולי הב' מקדשות הראשונות אשר על ידם, ובכח קדושת העבודה מעשה
הקרבתו זבח ונסכים ויתר עבודת הקדש אשר היה שם כמה מאות שנה, קנתה
הארץ גם היא כח רוחני ואיכות קדושה נפלאה עדי תוכל מעתה לסבול קדושת
הבית השלישי מעשה ידי היוצר ביהמ"ק שלמלעלה המכוון כנגד ביהמ"ק של
מטה, וגדול יהיה כבוד הבית האחרון קיום נצחי ובית עולמים יקרא".

וע"פ ביאורו זה הוא מבאר ג"כ את הפסוק (תהלים קכ"ז א) "אִם ה' לֹא יִבְנֶה בֵּית
שְׂוֹא עִמְלוּ בּוֹנֵי בּוֹ", דיש לדייק בו מדוע 'יבנה' נכתב בלשון עתיד, ו'עמלו' בלשון
עבר, אמנם לאור האמור מובן היטב, כי הנה מזה שעיינינו ראות שהמקדשות
חרבו פעמיים, מזה גופא צומחת תקוה טובה ופתוחן פה להמיהלים לו ומצפים
לישועתו, שבוודאי יבנה ביהמ"ק השלישי, כי אל"כ יקשה למה היה זאת ועל מה
עשה ככה לבנות ולסתור, אלא ע"כ בודאי שכל זה היה הכנה לבית האחרון שיבנה
במהרה בימינו, וזהו שאמר הכתוב 'אם ה' לא יבנה בית', ר"ל אם חלילה יעלה
על הדעת שהשי"ת לא יבנה את הבית השלישי, הלא אז 'שוא עמלו בנוי בו',
בכ' המקדשות הראשונות, וזה בודאי לא יתכן, וזה גופא הוכחה שעתיד הקב"ה
לבנותו בב"א, עכ"ל. [וכידוע היה הישמוח משה זי"ע משתוקק ומצפה כל ימיו
לגאולה השלמה בכיסופין עד בלי די].

והנה לעיל ביארנו ע"פ דברי רש"י שכונת הפסוק "ועשו אותם" שעולה על
הכרובים והתמורים שנחקקים על הקירות, ומן העניין לציון לדברי המלבי"ם שכוב
לבאר דבר נפלא, שיחזקאל ראה בחזונו כאילו עוסקים עדיין במלאכה ולא השלימו
עדיין את כל הציורים שעתידיים לעשות, כי מיתר

הציורים לא ראה רק מדות (כמ"ש פס' י"ז)
שמדדו שטחם וכמותם ועדיין לא נעשו,
ולכן על חלק מהם נאמר לשון "עשוי"
ו"עשויים", ועל חלקם נאמר לשון
"מדות", שעדיין רק הכינו לעשות
אותם, אבל עוד לא נחקקו בפועל.

ובביאור דבריו י"ל שאע"פ שיחזקאל
באמת ראה את הבית בנוי ועומד
כבר על תלו, ונבואה זאת נצטווה
למסור לישראל, בכדי לחזק רוחם
ולעודדם (כמ"ש במאמר הקודם) מ"מ
מלאכת ביהמ"ק עדיין לא נשלמה
לגמרי, שכן עדיין חסרה החקיקה
של הכרובים והתימורים על לוחות
הארז, והנראה שענין זה של
הכרובים והתימורים, המרמזים על
התקשרות עצומה של הקב"ה עם
כנסת ישראל, תפקידם של כלל
ישראל להשלימם ע"י רצון וצפיה
מצדם לגאולה, להתקרב ולתת את
כל לבם לאביהם שבשמים, ואת זאת
ראה יחזקאל, שהבנין שלם ועומד
ומחכה אל "הציורים" שהם השלמה
קלה, אך נדרש שיבוא מצדם של
ישראל, במהרה בימינו אמן.

(מתוך ספר "משכנות זבח" יחזקאל הנמצא
בשלבי עריכה)

העמק דבר

פנינים נפלאים על פסוקי ההפטרה

"זאת תורת הבית על ראש ההר כל גבולו סביב קדש קדשים הנה זאת תורת הבית"

גדול יהיה כבוד הבית האחרון

במאמר "עומק ההפטרה" נתבאר שנבואת יחזקאל היא על הבית השלישי, שאם היו ישראל
זוכים היו גאלים מגלות בכל בגאולה השלמה, הזוכים יתיקף אז לבנין ביהמ"ק השלישי, והנה
הבית השלישי יהיה נבנה בראש ההר, ש"כל גבולו סביב סביב קדש קדשים", הוא הר הבית,
שדרגתו תהיה "קדש קדשים" ביחס לירושלים עצמה שהיא תקרא בשם "קודש", כאמור (ויאל
ד' י"ז) "והיתה עיר קודש", ולכן הר הבית ביחס לירושלים מכונה "קודש קדשים" (רד"ק).

לאור זאת יש לפרש את כפילות הלשון בפסוק, שנכתב פעמיים "זאת תורת הבית", שאם היו
זוכים לדרגת "נכלמו מכל אשר עשו", האמור בפסוק הקודם, שיחזרו בתשובה גמורה שתכלול
בה בושה וכלימה מעוונותיהם, יתקיים בהם חלקו הראשון של הפסוק "זאת תורת הבית על
ראש ההר וכל גבולו סביב סביב קדש קדשים", שיזכו לבנות את ביהמ"ק באותה צורה בה ראה
אותה יחזקאל, ואז יהיה "כל גבולו סביב סביב קדש קדשים", ומאידך סוף הפסוק "זאת תורת
הבית", מתייחס למצב שחלילה לא יזכו, (כפי שאכן היה בשבית ציון לבית שני), ואז תהיה 'תורת הבית'
בלבד, מבלי שינויים בגודל הר הבית, שגודלו בבית שני היה כגודלו בבית הראשון.

אור חדש על ציון תאיר

על דרך הדרש יש לומר, שפסוק זה הוא קיום ההבטחה שנאמרה ע"י ישעיה הנביא (ישעיה ב')
"בנון יהיה הר בית ה' בראש ההרים ושוא מגבעות ונהרו אליו כל הגוים. והלכו עמים רבים
ואמרו לכו ונעלה אל בית אלקי יעקב ויורנו מדרכיו ונלכה בארְחֵיָו כי מציון תצא תורה ודבר
ה' מירושלים", שמבית המקדש תצא תורה לכל העולם, וזה שאמר "זאת תורת הבית על ראש
ההר", שמהבית שבראש ההר תצא 'תורה' לכל העולם. ולכן גם אמר "כל גבולו סביב סביב
קדש קדשים", שכאמור הוזה"ק להר הבית, וע"פ דברי המלבי"ם (לעיל מ"ב כ') שפירש הטעם
לכן שחר הבית יהיה גדול ל"ו פעמים יותר משטחו בזמן בית שני, שהוא עמ"נ שיוכל להכיל
את כל השבעים אמות, שיעלו לעתיד אליו לשמוע וללמוד את דבר ה'.

הרי זה נתקדש קודש קדשים ויהיה ה' חלקו ונחלתו לעולם

"וכפר אהרן על קרנותיו אחת בשנה וגו' קודש קדשים הוא לה"

חילוק הדרגות בין קודש לקודש קדשים / מהות עבד ה' שכולו מוקדש לה' ולתורתו / ביאור שיעבוד ב"י למצרים כעונש על השתמשות בת"ח / שבט לוי - לא השתעבדו לפרעה בכח התורה ומיאוס רוחתם בעוה"ז / שלא ברכו בתורה תחילה - סיבת החורבן וגלות הדעת

על התורה הקדושה נאמר (משלי ג' ט"ו) "קִרְבָּה הִיא (מִפְנֵי כֵתִיב) מִפְּנֵינִים וְכָל חֲפִצֶיךָ לֹא יִשְׁוּוּ בָהּ, וְחֹזֶל דְּרָשׁוּ שְׁמַעְלַת ת"ח גְּדוּלָה מִמַּעַלְת כַּהֲג' שֶׁנִּכְנַס לִפְנֵי וּלְפָנִים (וַיִּתְּן שְׂדֵרֶשֶׁת חֹזֶל מִבּוֹסֶסֶת עַל אֲרֵבֶת מִפְּנֵינִים).

שיעבוד מצרים - כעונש על השתמשות בת"ח

בא וראה גודל מעלת הת"ח, מדברי הגמ' (נדרים ל"ב) "אמר רבי אבהו אמר רבי אלעזר מפני מה נענש אברהם אבינו ונשתעבדו בניו למצרים מאתיים ועשר שנים, מפני שעשה אנגרייא בתלמידי חכמים שנא' "וירק את חניכיו ולידי ביתו" וגו'. זאת אומרת שבגלל שאאע"ה לקח את תלמידיו למלחמתו עם ארבעת המלכים נתגלגל הדבר וישראל ירדו למצרים.

ויש להתבונן בעומק הדבר, הרי כשאברהם אבינו שנפרד מלוט, הבטיח לו אאע"ה שתמיד יהיה לו לעזר ולמגן (עי' רש"י בראשית י"ג ט' עה"פ "אם השמאל ואימנה"), ולכן יצא עתה למלחמת קודש נגד אותם ארבעה מלכים גיבורים במסי"ג, שבביל להציל את לוט שנשבה. (עוג בא לספר לאברהם שלוט נשבה, משום שרצה שאברהם ילך למלחמה וימות בה, והוא יקח את שרה לאישה, רואים שהסיכוי שאברהם עם קומץ אנשיו יצא את ארבעת המלכים הגיבורים היה אפסי, ואיננו יצא אברהם למלחמה זו במסי"ג ממש), ומלבד זאת שהיה מחוייב מכח הבטחתו ומצות "מבשרך אל תתעלם", היה בכך גם מלחמה על המשך עבודתו הק' של אברהם אבינו להשריש בכל העולם את האמונה בבורא העולם, וכמ"ש המפרשים שהסיבה בגינה הם שבו את לוט הייתה מכיון שהיה דומה לאברהם ויכלו להחליף ביניהם, והם התכוונו להוכיח לעולם שהם הצליחו לשבות ולהרוג את אברהם, ועי"כ לחזק ח"ו את הכפירה בבורא עולם, שכביכול לא עזר לאברהם במלחמה, כך שהמלחמה הזו בעצם היתה מלחמת קודש. ולעזרתו במלחמת קודש זו לקח אברהם את "חניכיו" הם התלמידים שהוא גידל אותם, "ילידי ביתו" כמ"ש "כל המלמד את בן חברו תורה כאילו ילדו", ולדעת ר"א על החטא הזה הוא נענש בעונש כבד כל כך שהשתעבדו בניו למצרים מאתיים ועשר שנים.

והרואה תמה - מהו החטא החמור בזה? וכן מה ענינו לעונש שיעבוד מצרים? אך הביאור הוא שתלמיד חכם הוא בן של התורה, בן של הקב"ה, הוא קודש קדשים ואסור להשתמש בו כלל, ואפילו רבו אין לו רשות להשתמש בו לצרכיו הפרטיים, הת"ח צריך להיות כולו קודש למטרה נשגבה זו של עבודת ה', להתגדל בתורה וביראת שמים, ולפיכך נענש אברהם מדה כנגד מדה שהשתעבדו בבניו שאף הם קדושים - ישראל קדושים הם, ככתוב "קודש ישראל לה' ראשית תבואתה כל אוכליו יאשמו", ות"ח שהוא זר הבריאה הוא קודש קדשים כאמור.

והנה תחילת ההשתעבדות בבני ישראל היה ע"י "פה רך", שפרעה השתמש בתכסיס של ערמה, כפי שהגמרא בסוטה (א"ט) מבארת את הנאמר בפסוק

לה" על אהרן הכהן, כדברי המלבי"ם.

במדרש (ויק"ר סוף פר' כ"א) עה"פ "וכל אדם לא יהיה באהל מועד בבואו לכפר בקודש עד צאתו", יש שאלה, דאם כן איך היה הכה"ג עצמו נכנס באהל מועד, והרי כתוב "וכל אדם לא יהיה", ומבאר המדרש שאכן באותו זמן שהכה"ג נכנס לקה"ק לעשות את העבודה ביה"כ, הוא לא היה אדם אלא מלאך!!!, הוא היה מופשט מהגשמיות וכולו רוחני כמלאך, וכמש"כ "שפתי כהן ישמרו דעת תורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבאות הוא".

לימוד התורה בפרישות - קודש קדשים

חידוש נפלא כתוב **ברמב"ם** (סוף הל' שמיטה ויובל) שהלומד תורה ומפקיר עצמו ללימודה זוכה שגם הוא נהיה קודש קדשים, תלמיד חכם שווה בדרגתו לכהנים שהם משרתי ה', שהרי העולם עומד בזכות תורתו, ועי" לימודו מתקיים רצון ה' בעולם, וז"ל הרמב"ם: "ולא שבט לוי בלבד, אלא כל איש ואיש מכל באי העולם אשר נדבה רוחו אותו, והבינו מדעו להבדל לעמוד לפני ה' לשרתו ולעבודו ופרק מעל צוארו עול החשבונות הרבים אשר בקשו בני האדם, הרי זה נתקדש קודש קדשים ויהיה ה' חלקו ונחלתו לעולם ולעולמי עולמים ויזכה לו בעוה"ז דבר המספיק לו כמו שזכה לכהנים ללוים, הרי דוד אומר ה' מנת חלקי וכוסי אתה תומיך גורלי" עכ"ל.

מקור דברי הרמב"ם מבוסס עמ"ש **בתנא דבי אליהו** "מעיד אני עלי שמים וארץ בין איש בין אשה בין עבד ובין שפחה הכל לפי מעשיו רוח הקודש שורה עליהן", והיינו שאפילו עבד ושפחה שהם פחותים ביותר, ע"י מעשיהם הטובים הם מסוגלים להגיע אפילו למדרגה הנשגבה של בעלי רוח הקודש, ולשונו "הרי זה נתקדש קודש קדשים", כי כל יהודי הוא קודש, ומי שמקדש עצמו בלימוד התורה הוא קודש קדשים.

והנה יש ראייה לכך שכל יהודי הוא קודש, ויש לו קדושת הגוף כקרוב שקדוש להקרבה, מדברי **רש"י ותוס'** (גיטין ל"ז) בסוגיית הגמ' שקדושת אדם מישראל היא כקדושת הגוף להקרבה, ומטעם זה המקדיש את עבדו הכנעני יוצא העבד לחירות שאומרים "דליהו עם קדוש קאמר", ומבואר שם בגמ' שאף אם אמר בפירוש שכוונתו להקדישו רק לדמים לבדק הבית, אעפ"כ יוצא העבד לחירות ונהיה יהודי שקדוש בעצמו, והטעם מבואר ברש"י ותוס' ע"פ הדין ד"המתפיס תמימים לבדק הבית מידי מזבח לא יצאו", שמכיון שהקדיש בהמה תמימה שיכולה לקבל קדושת הגוף להקרבה, "מידי מזבח לא יצאו", ולכן חל עליה קדושת הגוף להקרבה ולא רק לבדק הבית, והוא הדין בעבד, מכיון שיכול להיות קדוש בקדושת קרבן כשהיה יהודי, יוצא לחירות ולא חלה קדושת בדק הבית שהקדיש האדון. אך ת"ח כאמור נתעלה יותר בקדושה והוא קודש קדשים.

המלבי"ם כיהן כרב בקהילה שהיו בה הרבה "משכילים", אשר כידוע ניהלו מלחמת חורמה נגד הדת והמסורת, הם לא היו מסוגלים לסבול את ה"אתה בחרתנו מכל העמים", את ההבדלה והחילוק שבין ישראל לעמים, ונלחמו לטשטש את ההבדלה הזו, (סימטת היתה "היה יהודי בביתך ואדם בצאתך" עפ"ל) ובסכלותם סברו שע"כ לא ישאו הגויים את היהודים. אך באמת הסיבה לכך היתה שגם הם עצמם כלפי פנים ג"כ לא סבלו את העובדה שהם יהודים והם שונים מכולם, כי לא השכילו להעריך את התורה ואת המצוות, ולכן הרגישו רגשי פחיתות מהגויים שנמצאו ביניהם.

והנה ביום מן הימים בשיעור חומש אותו מסר המלבי"ם לפני הבעה"ב בעירו, פירש את הפסוק האחרון בפרשתנו - פרשת תצוה, שנאמר שם: "וכפר אהרן על קרנותיו אחת בשנה מדם חטאת הכיפורים אחת בשנה יכפר עליו לדורותיכם קודש קדשים הוא לה", שהכוונה על אהרן הכהן, דהיינו שהתורה מעידה שהוא קודש קודש קדשים, (ולא כרש"י שמפרש שנאמר על המזבח).

משהתפרסם הדבר בעיר, שהמלבי"ם פירש את הפסוק "קודש קדשים הוא" על אהרן הכהן, התעוררה סערה גדולה, ה"משכילים" לא יכלו לסבול פירוש כזה, שכן זה סותר את כל תפיסת חייהם החילונית, הגורסת שכל האנשים שווים ואין כלל מושג של עליונות מצד בחירת הבורא בעם ישראל, ובשבוע שאח"כ הגיעו רבים מהם לשיעור מתוך מטרה להתקיף אותו, וביקשו מהמלבי"ם לחזור על הפסוק האחרון של השבוע הקודם, והוא ללא היסוס חזר שוב על פירושו הנ"ל ואמר: "קודש קדשים הוא" - אהרן הכהן, שכל הכהנים הם קדושים כאמור (ויקרא כ"א ו') "קדשים יהיו לאלוהיכם וגו' וְהָיוּ קֹדְשִׁים, ואהרן הוא קודש קדשים, ובטורם הספיקו לפצות את פיהם לסתור את דבריו, פתח לפניהם את ספר דברי הימים וקרא מתוכו פסוק מפורש (דה"א א' פכ"ג) "בני עמרם אהרן ומשה ויבדל אהרן להקדישו קודש קדשים", ויחפו פניהם מבושה וקלון, כי נתפסו בקלקלתם שלא ידעו פסוק מפורש בתנ"ך, בעוד המשכילים החשיבו עצמם כבקיאים בכתבי הקודש.

פרשת תצוה עוסקת בענין חשיבותם ומעלתם של הכהנים משרתי ה', בתחילת הפרשה נאמר "ואתה הקרב אליך את אהרן ואת בניו אתו מתוך בני ישראל לכהנו לי", מעין האצלת סמכויות, וכמש"כ **האבן עזרא** "ואתה, בעבור היות משה כהן הכהנים בתחילה, על כן טעם 'הקרב אליך' (דהיינו שיבא אותם לדורות)". וכן בהמשך הפרשה "ועשית בגדי קודש לכבוד ולתפארת", ומפורט כל סדר עשיית הבגדים, בגדי כהן גדול וכהן הדיוט, סדר ההלבשה של הכהנים, משיחת הכהנים בשמן המשחה, וכן סדר החינוך ופרשת המילואים שהיו הכהנים ראויים להקרבה, ובסוף הפרשה כאמור "קודש קדשים הוא

עומק העבודה

שמעון דורני העלילה פפרשי עלפי

פְּרָעָה, וחוק זה הכניס יוסף הצדיק ליספר החוקים של מצרים, בראייתו הרחוקה ודאגתו לעתידים של ישראל עובדי הש"ת שיבואו למצרים, שלא ישתעבדו המצרים בלומדי התורה שביניהם, וזהו מה שנאמר (שם פס' כ"ו) "וַיִּשָּׂם אֹתָהּ יוֹסֵף לְחָק עַד הַיּוֹם הַזֶּה עַל אֲדָמַת מִצְרַיִם לְפָרְעָה לְחֻמֶּשׁ בְּכָל אֲדָמַת הַפְּהָיִים לְבָדָם לֹא הָיְתָה לְפָרְעָה", ולאור המעלה האולי אף למעלה ממנה, יש לת"ח שמל בתורה, ומוסר את נפשו ורצונותיו עבור לימוד התורה, שהרי כאמור לעיל קדושת אהרן ובניו הכהנים, הם מכוחו של משה מקבל ומוסר התורה, "ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך ואת בניו אתו לכהנו לי", שקדושתם מכוחו של משרע"ה כאמור.

עד היכן הדברים אמורים? שהגמ' (נדריס פ"א) אומרת שלא ידעו למה היה החורבן, עד ששאלו את הקב"ה בעצמו "על מה אבדה הארץ", וענה ואמר "על עזבם את תורתך", ומבארת הגמ' "שלא ברכו בתורה תחילה", וביאר הרמב"ם (בתשובה ומוכא בש"מ ב"מ פ"ה) "שלא ברכו בתורה - התלמידי חכמים - תחילה", דהיינו שלא העלו לתורה את הת"ח בראשונה, אלא העלו לתורה כהן עם הארץ לפני ת"ח, וזו היא הסיבה שגרמה לחורבן, שלא העמידו את הת"ח במדרגה העליונה, וכתוצאה מכך גם לא שאפו בכל מאודם ונפשם להיות ת"ח, ועי"ז באו לשכחת התורה רח"ל, ונמשכו לכל החטאים שחייבו את חורבן ביהמ"ק.

והם דברי הרמב"ם שכתב (הל' ת"ת פ"ו הי"א) "לא חרבה ירושלים עד שביזו בה תלמידי חכמים שנאמר ויהיו מלעיבים במלאכי האלוקים וביזו דבריו ומתעתעים בנביאים, כלומר בזים מלמדי דבריו". בתחילה רק לא כבדו את הת"ח לכרך תחילה, ובסוף אף ביזו אותם, כפי שמוכח בחז"ל שהקב"ה מקפיד על כבוד החכמים, יותר מכבודו עצמו.

לימוד זה צריכים אנו לשנן לעצמינו תמיד, בכל הזמנים, ובפרט בימים אלו שאנו נמצאים בסכנות עצומות ו"תורה אגוני ומצלי", ובזכות לימוד התורה נזכה לצאת מאפילה לאורה, ולזכות לגאולה השלמה במהרה, אכ"ר.

לוי לא חטא בעגל, ומכח זה נבחרו להיות משרתי ה' במקום הבכורות.

(בעה"ט בספ' שאחריו אומר דבר נפלא "וארבעה מיני עינוין בפסוק, 'וימרו את חייהם בעבודה קשה', 'בחומר ובלבנים', 'ובכל עבודה בשדה', 'את כל עבודתם אשר עבדו בהם בפרך', לכן היתה כל מכה ומכה של ד' מכות (מכילתא בשלח י"ד ל"א, דעת ר"א) ולמ"ד (שם דעת ר"ע) של ה' מכות, חשיב נמי 'ויעבידו מצרים את בני ישראל בפרך' (שכתוב בספ' הקודם), עכ"ל. ובביאור המחלוקת דר"א ור"ע אם כל מכה היתה של ארבע מכות או של חמש מכות, י"ל דנחלקו האם אפשר לחייב את המצרים גם על ה"פה רך", שהרי בעצם זו אשמה של בני" שהתפתו מדבריו, ולכן סובר ר"א שמגיע להם עונש רק על שאח"כ השתעבדו בישראל, ור"ע סובר שגם על הפיתוי נענשו).

בני לוי נפטרו מהעבודה במצרים רק בגלל שהם למדו תורה, וכדברי חז"ל "כל המקבל עליו עול תורה פורקין ממנו עול דרך ארץ", וראיה לכך מדברי רש"י בפרשת יתרו, שהנשים שבשבת לוי כן היו משועבדות לעבודת פרך של מצרים, שעל הפס' "ויקח יתרו חותן משה את צפורה אשת משה אחר שילוחיה", פירש"י שכאשר אהרן יצא לקראת משה שאלו "מי הם הללו", ומשה ענהו "זו אשתי אשר נשאתי במדין ואלו בני", אמר לו אהרן "על הראשונים אנו מצטערים ואתה בא להוסיף עליהם", אמר לה לוי לביית אביך, נטלה שני בניה והלכה לה, ומדייק השפתי חכמים "משה לא הקפיד אלא על אשתו שלא ישתעבדו בה מצרים, אבל בבניו לא הקפיד (לא אמר לצפורה שתק אותם עמה), שאף אם היו במצרים לא היו משתעבדים בהם, שהרי לא היה השעבוד על בני לוי, כדפירש רש"י בפרשת שמות (ה' ד'), עכ"ל. הרי שבנשים משבט לוי השתעבדו, והסברא פשוטה לכך לפי מה שנתבאר, שהרי הנשים אינן לומדות תורה, ולא היתה סיבה שתפטור אותם מהשעבוד.

יוסף הצדיק דאג לעתיד לומדי התורה

ולכאורה הדבר לפלא ממש, כיצד באמת התאפשר לשבט לוי ללמוד תורה בשלוה, מה מנע מפרעה הרשע ששחט ילדים ורחץ בדמיהם והתפרסם ברשעותו ואכזריותו, לשעבד את שבט לוי, ומה בכך שלא הגיעו ביום הראשון? ושמעתי ממו"ח הגה"צ רבי משה שמעון הכהן וינטורוב זצוק"ל שההסבר נעוץ בפסוקים שבסוף פרשת ויגש, שם נאמר (בראשית מ"ז כ"ב) "רַךְ אֲדָמַת הַפְּהָיִים לֹא קָנָה כִּי חָק לַפְּהָיִים מֵאֵת פְּרָעָה וְאָכְלוּ אֶת חֶקֶם אֲשֶׁר נָתַן לָהֶם

בפעם הראשונה 'ויעבידו מצרים את בני ישראל בפרך' - בפה רך (כי בפס' שאח"כ נאמר שוב "אשר עבדו בהם בפרך", ושם הביאור בעבודה ששוכרת ומפרכת את הגוף). ובמדרש תנחומא (בהעלותך י"ג) מתואר כיצד הכניס פרעה את בני ישראל לתוך השעבוד, "מהו בפרך, בפה רך, פרעה נטל סל ומגרפה, מי היה רואה את פרעה נוטל סל ומגרפה ועושה בלבנים ולא היה עושה, מיד הלכו כל ישראל בזריות ועשו עמו אותו היום ככל כוחו, לפי שהיו בעלי כח וגיבורים, כיון שהחשיכה העמיד עליהם נוגשים אמר להם מנו את הלבנים, מיד עמדו ומנו אותם, ואמר להם כזה אתם מעמידים לי בכל יום ויום, בני ישראל התפתו לדברי החללקות של פרעה ואנשיו, והלכו לעבוד להוכיח נאמנות לארץ שהם יושבים בה, ולא הורישו במלכות שטמן להם.

אמנם שבט לוי לא נפלו למלכות של פרעה, המפרשים מבארים שאפילו באותו היום הראשון שכולם התנדבו לעבוד עם פרעה, אעפ"כ שבט לוי לא באו לעבוד, ולכן לא יכלו גם אח"כ להשתעבד בהם.

בפה רך - כ'דאגה לרווחת ישראל'

הבנה מחודשת מצאנו בבעל הטורים, המבאר באופן אחר מה היתה הערמה של פרעה להכניסם לעבודה ולשעבוד, וז"ל "בפרך, בפה רך שאמר להם בנו לכם ערים לשבת", וכוונתו שפרעה בא אליהם ואמר להם "איני יכול לראות אתכם - אזרחים נאמנים של המדינה, כל כך הרבה שנים מתגוררים באהלים, יותר ממאה ועשרים שנה מאז שהגעתם למצרים! זה בזיון בשביל המדינה, לכו ותבנו לכם בתים לשבת". כי בני" ירדו למצרים להיות בה גרים בלבד, "לגור בארץ באנו", ולא עמ"נ להשתקע בארץ מצרים, כמו שאומרים זאת בהגדש"פ, ופרעה אמר להם, "שטחי בניה יש במצרים, והארץ עשירה מאד ויכולה לספק לכם חומרי בניה, רק תפשילו את השרוולים ותתחילו לבנות", מי מסוגל לעמוד כנגד פיתוי זה? נותנים בית במצרים ולא לקחת! התפתו מדבריו ונכנסו לעבודה, ושכחו שהם רק "גרים" בארץ, וכך התחילו להשתקע במצרים.

אמנם בני לוי אמרו לפרעה, אין לנו את היכולת לכך, החיוב שלנו כלפי מי שבראנו הוא רק לעסוק בתורה, כל המציאות שלנו בעולם כאן היא מציאות של גרים! מלך יקר, אל תצטער בשבילנו, גם בארץ נענן ישבנו באהלים, ולא בנינו בנינים בעולם הזה שהוא עולם שחולף, במסירות זאת לתורה של בני לוי, הוכנה התשתית לעובדה שאף אחד מבני

מים עמוקים ידלם איש תבונה

קח חלק בזכות העצומה להחדיר את לימוד הנ"ך בעיון ולהפיץ את גיליונות "מים עמוקים"

ע"י השתתפות קבועה
500 גיליונות - 250 ש"ח
1000 גיליונות - 400 ש"ח
נציב החודש - 800 ש"ח

וזכות הנביאים הקדושים יעמוד לכם ולב"ב שלא תמוש התורה מפיכם.

לתרומות ולשותפות קבועה ניתן לפנות למערכת

הודעה רבא למבקשי ה'

קיבלנו מציבור מבקשי ה' קוראי הגיליון שאלות רבות בעבודת ה' ודרכי החיים אשר הופנו אל

מורנו הג"ר שבתאי שעפטיל ווייס שליט"א

אשר רבים המה המבקשים לדעת המעשה אשר יעשו.

לאור הפניות הרבות החל משבוע הבעל"ט פרשת כי תשא יפורסם מכתב אחד לפי העניין, ואין מוקדם ומאוחר בתורה. נשתדל בלי"נ לתת מענה לכל השאלות ככל שיעלה בידנו